

Evangelisch als antigereformeerd

Baanbrekend?

In 2001 verscheen een boek waarin de auteurs claimen een theologie te presenteren voor de komende eeuw. Een ontwerp dat het ten minste honderd jaar uithoudt. Liefde is het centrale motief. Liefde loopt als een rode draad door het boek. Het heet ONTKETENDE LIEFDE met als ondertitel: een evangelische theologie voor de 21e eeuw. De uitgever doet er nog een schepje bovenop: in dit baanbrekende boek bieden Pinnock en Brow een verrassend nieuw ontwerp voor een evangelische theologie. Pinnock is hoogleraar systematische theologie en Brow is anglicaans priester in Canada. Ze lezen de Bijbel hardnekkig als goed nieuws, over God, genade en bevrijding, wereld en kerk.

Het klinkt veelbelovend: nieuw en baanbrekend. En wint evangelisch denken in Nederland niet aan invloed? Mag je niet blij zijn met een nieuw, creatief, open en uitnodigend geloofsontwerp waarin 'liefde' centraal staat? Maar we moeten wel vragen: zou de inhoud van het boek die prachtige woorden van de omslag waarmaken? Hebben we met dit boek echt baanbrekende theologie van de nieuwe eeuw in handen?

Evangelische aanval op Augustinus en Calvijn

Met liefde als thema vertoont het boek een stevig concept. Het is terug te vinden in alle opschriften van de hoofdstukken: godsdienst - ontwerpen van liefde; theïsme - creatieve liefde; opstanding - overwinnende liefde; triniteit - persoonlijke liefde enz. Het boek presenteert zijn ontwerp in vier hoofddelen: een leer over God, over zonde, over verlossing en over geloof. Het moet gezegd: de indeling is overzichtelijk.

Vooraf bakenen de auteurs hun eigen positie af. Zij gaan voor liefde. In het goede nieuws over Jezus Christus gaat het over niets minder dan Gods liefde voor alle mensen. Gods genade is overvloedig voor heel de mensheid. God doet alles om in die genade te laten delen. De liefde van God strekt zich uit naar de gehele mensheid. Brow noemt dit het 'theïsme van creatieve liefde'.

In de evangelische theologie wil dit ontwerp een ingrijpende omwenteling zijn. Op drie punten verhelderen de auteurs hun idee.

In de eerste plaats kiezen zij tegen het model waarin de genade van God naar hun opvatting geminimaliseerd wordt. Tot onze verwondering vallen dan de namen van Augustinus en de reformatoren (p. 9). Die leerden, aldus de auteurs, dat God opzettelijk zijn genade onthoudt aan een niet nader te omschrijven aantal zondaren 'om redenen die ons begrip volstrekt te boven gaan'. Deze traditie kent God 'een kwalijke karaktereigenschap' toe door Hem voor te stellen als iemand die naar willekeur mensen van zijn verlossende hulp uitsluit. Maar, aldus hun kritiek, Gods liefde is er niet slechts voor uitverkoren individuen. Dat zou betekenen dat Paulus, die weent over de verlorenen, in feite meer genadig is dan God. En het suggereert dat waar wij geacht worden onze vijanden lief te hebben, God zijn vijanden niet altijd liefheeft.

In de tweede plaats spreken de schrijvers over God voortdurend eerder in beelden van gezin dan van rechtspraak. God is niet allereerst een Rechter die juridische beschikkingen treft. Het is fundamenteel om God als vader te beschouwen. Theologen als Anselmus en Calvijn hebben ons op het verkeerde spoor gebracht.

In de derde plaats zien ze God als een op wederkerigheid gerichte triniteit, niet als een allesbepalend en manipulatief (mannelijk) ego. Ook hier, vinden ze, is het kwaad afkomstig van Augustinus en werd het door de reformatoren herhaald. God schept echter mensen met de mogelijkheid Hem te verrassen en te behagen. Hij verheugt zich met ons als het ons goed gaat en Hij lijdt met ons als wij lijden.

In hun opzet zijn deze evangelische auteurs klip en klaar. Dat er binnen en buiten de kerken velen zijn die het Evangelie niet verstaan als goed nieuws voor hen en om die reden lijden, is te wijten aan opvattingen van mannen als Augustinus en Calvijn. Het beeld van God als strenge en onverzoenlijke Rechter en absolute Soeverein heeft veel mensen tot ongeloof en wanhoop gedreven (p. 30). Legalistische terminologie misvormt het Evangelie. Dan zie je verlossing voor alles als het gunstig stemmen van God. En je ziet het kruis niet als openbaring van een ontfermend God, maar als instrument van Gods oordeel. Pinnock en Brow verzetten zich tegen dergelijke theologie (inleiding) die dodelijke consequenties kan hebben.

Wie verwacht dat er een isgelykteken staat tussen evangelische en gereformeerde theologie, of dat er enige fundamentele overeenstemming tussen beide is, wordt door de auteurs direct uit de droom geholpen. Zelfbewust, direct en voluit openen ze de aanval op de leer van de Schrift, nagesproken in de gereformeerde belijdenis. En dat in een boek met de liefde als thema!

Voor ik nu verder op de inhoud van het boek inga, maak ik alvast twee kritische opmerkingen.

De weergave van de gereformeerde theologie en van de opvattingen van Augustinus en Calvijn en anderen is onzorgvuldig, soms vertekend. Nergens leren zij dat Paulus genadiger is dan God. Integendeel. Of dat God van ons een liefde vraagt die Hij zelf niet kan opbrengen. Aan onze liefde gaat Gods

Boek van de maand

H.J. Boiten

liefde vooraf. God is ook geen God van willekeur. In liefde zond Hij zijn eniggeboren Zoon, opdat een ieder die gelooft, niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft. Zelfs het geloof is een gave van God. Gereformeerden belijden dat we, toen wij nog vijanden waren, met God verzoend zijn door de dood van zijn Zoon. De auteurs maken een valse tegenstelling tussen God als Rechter en Vader. Wie leeft in het verbond van genade, ontdekt een rechtsverhouding waarin de liefde rechtelijk is vastgelegd en beschermd. Dan laat je het wel na om God als Rechter en als Vader tegen elkaar uit te spelen.

Een tweede opmerking. Pinnock en Brow zijn niet de eersten die de Bijbel zo lezen. Ze staan ook zelf in een traditie, zij het duidelijk een andere dan de gereformeerde. Ik proef een mix van doopsgezinde en remonstrantse ideeën. Niet alleen de door henzelf gemaakte karikatuur van de gereformeerde leer wijzen ze af. Met de karikatuur moet ook die leer zelf onder het mes. Hun ideeën zijn niet nieuw, maar eeuwenoud. Kennelijk werkt ook de kracht tot dwaling meer dan honderd jaar. Ook in deze nieuwe eeuw is de oude dwaling virulent, zij het in een aangepast jasje.

Godsleer

Pinnock en Brow bespreken de godsleer in dialoog met andere religies. Ze willen alle religieuze opties in alle eerlijkheid vergelijken (p. 25). Voor christenen is het een natuurlijke manier om uit te zoeken wat de meest aantrekkelijke religie voor hen is. Ieder moet de bewijsvoering wegen en voor zichzelf kiezen (p. 38). De optie van het 'theïsme van creatieve liefde' is de beste manier om tot een zinvolle levensvulling te komen (p. 26). Het theïsme poneert God als Schepper van de wereld. Het scheppingsverhaal is geen wetenschappelijke theorie, maar een bevestiging van ons geloof in de Schepper. Dat sluit de wetenschap van de evolutie niet uit. Geloof en wetenschap, aldus de auteurs, gaan over hetzelfde, maar spreken alleen maar verschillende talen.

Het Vaderschap van God is een metafoor. God is niet als mannelijk bedoeld. Voor God worden ook vrouwelijke beelden gebruikt. Jezus voelde zich even vrij om van God te spreken als over een vrouw (p. 35). In dergelijke beelden draait het om God

als 'ouder'. In de Bijbel worden zowel mannelijke als vrouwelijke beelden gebruikt voor elk van de drie Personen (p. 57). God is een gemeenschap van liefhebbende relaties in een eenheid van één wezen. Gods eenheid is niet enkelvoudig, het is een complexe eenheid en tevens gemeenschap van drie Personen (p. 54). Hoe kan God persoonlijk en liefdevol zijn als Hij niet drie-enig is? Een God van het unitarische type zou een wereld nodig gehad hebben om de eigen eenzaamheid te bestrijden. Triniteit is rationeel superieur aan de alternatieven. De essentie van Gods natuur is liefde. Liefde op zichzelf is onmogelijk, zij vereist pluraliteit van personen, ook in de enkele goddelijke natuur van God. Wat is dan die eenheid? In het trinitarische model is de eenheid van God een eenheid van personen die door liefde met elkaar verbonden zijn en die onderling in gesprek zijn (p. 56). Triniteit is niet verdeeld: God is wel drie Personen, maar verenigd door liefde (p. 60). Als 'een relationeel, drie-enig wezen' verlangt het vurig naar liefdevolle relaties met mensen. Het doel van het leven is 'opgenomen worden in het trinitarisch gezin van God' (p. 15).

Mijn weergave van Pinnocks godsleer is niet compleet. Ik haal slechts enkele punten naar voren die me opvielen en die mijns inziens om aandacht vragen.

Het is duidelijk dat Pinnock en Brow een veel te grote plaats aan de ratio geven. Geloven is niet een verstandige en rationele keuze uit verschillende religieuze opties. Geloven is naar de aard van de zaak een eigen gave van God, die de natuurlijke weerstand van ons hart overwint. Uit de dood tot het leven. Uit het donker tot het licht. Ons geloof gaat aan het scheppingsverhaal niet vooraf, maar dankt zijn ontstaan aan de Geest, die werkt met en door het levende Woord.

We missen in Pinnocks godsleer de belijdenis dat Vader, Zoon en Heilige Geest één, eenvoudig en ondeelbaar God zijn. Het mankeert ook aan een dogmatische doordenking van die goddelijke eenheid. Triniteit is voor Pinnock rationeel superieur. Maar rationeel de triniteit onderbouwen is nog iets anders dan de leer van de heilige Schrift naspreken. In hun ontwerp van een godsleer geven Pinnock en Brow allesbeheersende nadruk aan de eenheid van Gods natuur als liefde en aan de triniteit als verbondenheid in liefde en gesprek. Het wezenlijke van God is liefde, zeggen zij. En je kunt nu

eenmaal onmogelijk liefhebben als je op jezelf bent. Maar van deze gedachtegang gaat de suggestie uit dat de goddelijke eenheid een kwestie is van moraliteit, socialiteit: immers van liefde.

Zonde als onvolkomen liefde?

Ook de zonde beschrijven de auteurs in verband met hun thema 'liefde'. Pinnocks definitie van zonde is dan ook 'onvolkomen liefde', en die staat in voortdurende tegenstelling met zonde als 'inbreuk op de wet' (p. 61). Het fundamentele obstakel voor mensen om behouden te worden, ligt in het zich afkeren van Gods liefde, niet in overtreding van de regels (p. 105). Zonde ontkent en verbreekt de relatie met God. Die breuk bezorgt niet alleen ons, maar ook God veel pijn.

Ondanks de zonde zijn we volgens Pinnock nog altijd beeld dragers van God. Daarom zijn we in staat tot berouw en kunnen we Gods roep beantwoorden en terugkeren. Dit geldt voor iedereen. Iedereen kan in relatie treden met de God van hemel en aarde op basis van het beeld en de aanwezigheid van Gods Geest in de hele schepping (p. 69). Pinnock wijst de leer van de erfzonde af, namelijk dat kinderen zonder het te weten deel hebben aan de veroordeling in Adam, en bijgevolg ook de leer van de verkiezing. Dit juridische model wekt volgens hem de indruk dat God immoreel is en veel minder liefde toont dan menselijke ouders doorgaans doen (p. 70).

Pinnock tekent het oordeel van God als een uiting van zijn zorgende liefde. Het calvinisme maakte Gods toorn (als uiting van zijn heiligheid) los van Gods liefde. Dat maakt de indruk van gespletenheid in God. Pinnock wil daarvan niet weten (p. 75). God oordeelt onze zonde, maar in zijn hart wenst Hij ons allen genadig te zijn. Er is toorn, maar Gods liefde is eeuwig. Zorg is de bron van toorn. God heeft een hekel aan toorn; die doet Hem pijn en hij is geen fundamentele eigenschap van Hem. God is een Vader die zijn gebroken schepselen wil helen, geen Rechter die hen wil veroordelen. Soms vertonen oudtestamentische auteurs een ander beeld van God dan christelijke. Bij de verwoesting van Sodom en Gomorra lijkt geen enkele poging te zijn gedaan om de zondaren tot inkeer

te brengen. Maar de Bijbel als geheel wil Pinnock anders lezen. Hij ziet Gods gramschap als een uiting van Gods liefde. Calvinisten geloven dat het werk van Christus ten goede komt aan wie God heeft voorbestemd, maar zij denken tegen een achtergrond van de rechtszaal in plaats van die van een gezin. In het gezinsmodel is de liefde van God als die van een liefhebbende ouder (p. 82).

Pinnock en Brow bespreken de vraag, waarom er zoveel waarschuwingen over de hel in de Bijbel staan als de hel geen realiteit is en God ieders behoud wil (p. 97). Pinnock ziet de hel als een optie, een mogelijkheid, die aan de kant van de mens opkomt, al is het onbegrijpelijk God blijvend niet lief te hebben. De hel is geen vergeldende eeuwige straf. Dat zou ver uitgaan boven wat zondaren verdienen (p. 104). Pinnock en Brow kiezen voor een hel als de uiteindelijke vernietiging van de onboetvaardigen (p. 102).

De tegenstelling die Pinnock en Brow maken tussen zonde als onvolkomen liefde en zonde als inbreuk op de wet, is ronduit vals. Daarmee maken ze de wet verdacht, alsof daarin geen liefde is te vinden. Juist in de wet klinkt Gods eis om Hem en onze naaste lief te hebben. Liefde is de vervulling van de wet.

Ook in deze zondeleer valt het op hoe de menselijke rede een plaats ontvangt boven het gezag van de Bijbel. Waarom is het zinnig de zondeval op te vatten als historische gebeurtenis? Omdat de verdorvenheid niet natuurlijk is en ergens begonnen moet zijn. Zij 'zou gepostuleerd moeten worden als de Bijbel er niet over gesproken had' (p. 68). Voldoet de bijbelse leer aan de ratio van de auteurs, dan mag zij blijven meespelen. Voldoet de bijbelse leer daaraan niet, dan moet ze wijken. Dit is een typisch vrijzinnige gedachtegang en omgang met de Bijbel.

De schrijvers willen niet weten van God die wrekt en eeuwig straft. Door van die opvatting een karikatuur te maken, creëren zij ruimte om ermee af te rekenen. De hel kan geen eeuwige wraakzuchtige marteling zijn, zeggen ze, want God is niet wraakzuchtig en handelt niet als een sadist. God is geen meedogenloze, op wraak beluste Rechter (p. 100). Intussen wordt de leer van de Schrift over God die wrekt met een eeuwige straf, verworpen. De gereformeerde belijdenissen verwijzen voortdurend naar de Schrift, ook bij dit onderwerp. De Schrift leert dat God

naijverig is, een wreker is de HERE voor zijn tegenstanders en toornen blijft Hij tegen zijn vijanden (Nah. 1). God oefent straf over hen die Hem niet kennen en het Evangelie van de Here Jezus niet gehoorzamen. Ze zullen boeten met een eeuwig verderf, ver van het aangezicht van de Here (2 Tess. 1).

De auteurs denken oppervlakkig over de ernst van de zonde. Zonde is onvolkomen liefde. Liefde, zij het onvolkomen. Niet de schuld, maar de dood staat centraal. Ze geven dan ook hoog op van de mogelijkheden van de in zonde gevallen mensen. Die hebben het beeld van God niet verloren. En vervolgens heet het, echt remonstrants, dat zij daardoor in staat zijn tot berouw en het beantwoorden van Gods roep.

Eigenlijk weten Pinnock en Brow zelf geen weg met toorn en liefde in God. Zij verwijten het calvinisme weliswaar gespletenheid, maar wijzen die zelf in God aan: God oordeelt onze zonde, maar in zijn hart wenst Hij ons allen genadig te zijn. Daarmee wordt God afhankelijk van zijn eigen gevoelens. Dat is het gevolg van de keus van het thema zoals dat doorwerkt in de godsleer, namelijk dat de goddelijke natuur essentieel liefde is. De gereformeerde theologie kent God niet als fifty-fifty, half rechtvaardig, half barmhartig. God is het beide voor honderd procent (vgl. bijv. art 20 NGB).

Verlossing

In de leer van de verlossing komen verschillende vragen aan de orde. Een eerste vraag is: wat deed God in het offer van Christus voor onze verlossing? Al eerder maakten Pinnock en Brow duidelijk dat niet het kruis en de zonde, maar dood en opstanding de centrale boodschap vormen van het christelijk geloof (p. 40). Dat werken ze nu uit. God is niet een strenge Rechter die gunstig gestemd moet worden. Jezus offerde Zich niet om de toorn van God tot bedaren te brengen. Dat is het juridische denken van Calvin, die dacht in termen van betaling (p. 112). Pinnock en Brow kiezen een andere weg. De echte zaak is niet contractbreuk, maar een verbroken relatie. Christus' werk is niet Gods toorn te bedaren. 'God is geen sadist die zijn eigen geliefde Zoon aan het kruis slaat' (p. 113). Jezus stierf niet om verandering in Gods houding te bewerken, maar om onze houding te veranderen. Aan het kruis neemt God alle pijn die onze zonden veroorzaakt

hebben, in Zichzelf op. Vader en Zoon lijden samen. Christus lijdt in doodsnood en de Vader lijdt onder de dood van zijn geliefde Zoon. In de pijn van God wordt de zonde van de wereld weggenomen (p. 116). God deed aan het kruis menselijke ervaring op die Hij niet eerder kende. God leed om te vergeven. De pijn van een kruisiging kent God pas sinds Golgota.

Dit is een centraal punt in het boek. Hier vinden vele valse tegenstellingen hun spits: niet het kruis centraal, maar de opstanding; niet de zonde, maar de dood; niet juridisch, maar relationeel; niet God als Rechter, maar als Ouder; niet een toornende God, maar een lijdende God; het kruis niet als zondoffer, maar als dankoffer; enz. enz. Op het punt van de verlossing worden de gevolgen zichtbaar. In deze evangelische theologie winnen leermodellen als van Herman Wiersinga en anderen aan invloed. Wiersinga zei: God is geen vampier. Pinnock en Brow: God is geen sadist. Radicaal wijzen ze de gedachte af dat Gods toorn gestild zou zijn door het kruisoffer van Christus. Maar dat strijdt met de leer van de Schrift die Jezus Christus het zoenmiddel voor onze zonden noemt (Rom. 3:25; 1 Joh. 2:2; 4:10). Hij stelde Zich in onze plaats voor zijn Vader om door volkomen voldoening (betaling) diens toorn te stillen. Er is geen verzoening zonder voldoening. De Nederlandse Geloofsbelijdenis verwijst naar vele schriftplaatsen. Het is ook een karikatuur dat God pas lief zou kunnen hebben ná genoegdoening. God toonde zijn liefde jegens ons juist toen wij nog zondaren en vijanden waren (Rom. 5:8,10), en wel door zijn eniggeboren Zoon te zenden als zoenmiddel voor onze zonden (1 Joh. 4:9,10).

Vrijzinnig, twee dopen, vrouw en ambt

Van de theologie van de bevrijding en van het feminisme kun je leren, vinden Pinnock en Brow. Zij typeren hun eigen theologie als evangelisch en vrijzinnig. Brow als anglicaan is voor de doop van zuigelingen, de baptist Pinnock wil hen opdragen en later een eigen, gerijpte keuze laten maken; hij pleit dus voor de zogenaamde volwassendoop (p. 142). Samen concluderen ze: de beste handelwijze is beide praktijken te huldigen.

ONTKETENDE LIEFDE heeft een hoofdstuk over de kerk, met onderwerpen als kerk en zending, kerk en Israël, ook kerk en vrouw. Wat dit laatste betreft: vrouwen dienen in elke bediening te worden opgenomen, en niet willekeurig van bepaalde ambten uitgesloten (p. 151). Ook het onderwerp kerk en eenheid krijgt aandacht. Een verdeelde kerk betekent een verdeelde waarheid. De schrijvers roepen op terug te gaan achter de schisma's en te ontdekken wat we allen gezamenlijk hadden. Onze verdeeldheid heeft tot subjectivistische theologieën geleid (p. 153). Dat dit laatste vaak oorzaak en doorwerkend gevolg van kerkelijke schisma's is, valt niet te ontkennen. Maar dat de strijd voor de waarheid ook het schisma nodig maakt, omdat de dwaalleer als een schisma *is*, ontgaat de schrijvers blijkbaar.

Spiritualiteit

In deel 4 van hun boek richten Pinnock en Brow zich op de spiritualiteit van hun 'theïsme van creatieve liefde'. Ze schrijven over de dialoog van de liefde, het gebed; over de helende transformerende liefde, de genezing; over de voedende liefde in de Bijbel en over de verfrissende beleving van de liefde in de gemeenschap.

Ook in dit deel staan boeiende gedachten, over de verhouding van bijbellezen en gebed, over het gebed en Gods plan, over voorbede. Maar ook spelen eerder gemaakte tegenstellingen een rol. Een juridische en wettelijke benadering van de inhoud van de Schrift laat te weinig ruimte voor liefde en mystiek. De auteurs spreken over het geloof in termen van ervaring en 'ontwaken' voor God. Maar dat roept wel de vraag op: is het geloof dan bij ieder in beginsel aanwezig? Moet het alleen gewekt worden?

De schrijvers pleiten voor integratie van charismatische uitingen en contemplatief gebed (p. 161). Er was de laatste jaren een golf van charismatische spiritualiteit met zingen, dansen, tongentaal en profetie, constateren zij. En zij voegen eraan toe: 'Alleen een heel koud hart zal in deze beweging geen openbaring van de Heilige Geest in de menselijke ervaring erkennen' (p. 160). Maar op deze manier onttrekken zij het menselijk charismatische aan toetsing en beoordeling. Natuurlijk is het waar: van de Geest moeten we

afblijven op straffe van een heel koud hart. Maar van de openbaring van de Heilige Geest in Gods Woord blijven de auteurs niet af. Opvallend is hoe het Woord van God een plek krijgt tussen vele andere zaken, waarin God tot ons zou spreken. Een letterlijk citaat: 'Verbaal spreekt hij tot ons door de Schriften, in een gesprek, een boek, een film, de krant. We horen God spreken door de ervaring van uitersten: vreugde en pijn, vriendelijkheid en grofheid, gerechtigheid en verdrukking, goede en verkeerde seks, ziekte en genezing, de goede en kwade gevolgen van gedrag, de angst voor de dood en de bereidheid om te sterven. Wanneer we deze dingen ervaren en daarover met God spreken, leren we gaandeweg Gods taal te verstaan' (p. 166). Dit is je reinste subjectivisme.

En zo blijft het. De auteurs wijzen de vraag naar de inspiratie en de onfeilbaarheid van de Schrift af. Protestantse belijdenissen verklaren de Bijbel onfeilbaar in zaken van geloof en leven. Maar dat vinden Pinnock en Brow de vraag niet. Zij vragen naar gezag en waarheid. De Bijbel bevat, zeggen ze, het ruwe materiaal voor het christelijke geloofsontwerp (p. 186). Ondanks de menselijkheid van het getuigenis is de Bijbel boven alles heilzaam en geeft hij vorm aan ons bestaan. Voor de uitleg van de Bijbel kijken Pinnock en Brow niet alleen naar de oorspronkelijke bedoeling. De context van vandaag telt voor de uitleg mee, ze kijken naar God die in ons woont en ons naar de toekomst leidt (p. 179v). De Bijbel is niet gegeven als bron voor systematische theologie, maar als bron van gezag en voedsel voor leven met God, aldus de hoogleraar systematische theologie.

Afsluitende opmerkingen

In meer dan één opzicht las ik ONTKETENDE LIEFDE met gemengde gevoelens. Vanuit de strakke conceptie van het boek valt er soms verrassend licht op allerlei onderwerpen. Toch veroorzaakt die conceptie zelf een sterke vereenzijdiging. Het is een genitief-theologie geworden. Eén onderwerp wordt in het middelpunt gezet: het is een theologie 'van de liefde' zoals vroeger bijvoorbeeld de theologie van de bevrijding, van het feminisme, van de hoop enz. Maar door één thema

in het ontwerp de centrale plaats te geven, wordt de hele theologie uit het lood getrokken. God is liefde, maar is God dan geen verterend vuur? We zijn allerbeklagenswaardigst zonder de opstanding. Maar waarom besloot Paulus niet anders te weten dan Christus en die gekruisigd? Nadenken over het geheel van de Schrift is van betekenis voor een theologie die aan de Schrift recht wil doen. Anders blijft zij hangen in een subjectivistisch model.

De auteurs wekken de indruk dat zij zich daarvan bewust zijn. Soms zetten zij zaken ook wonderlijk naast elkaar. God toornt, maar in zijn hart wil Hij genade bewijzen. Kinderdoop en volwassendoop moeten naast elkaar worden gepraktiseerd. De Bijbel heet onfeilbaar, maar dat is de vraag niet, het gaat om zijn gezag en waarheid. De Bijbel is niet gegeven als bron voor systematische theologie, maar de gelovigen vinden er wel het ruwe materiaal voor hun eigen geloofsontwerp. Pinnock en Brow geven in hun boek een model van het 'theïsme van creatieve liefde', maar anderen mogen andere modellen ontwerpen en verdedigen. Allicht: het subjectivisme laat andere soortgelijke modellen toe.

Maar hun ruimdenkendheid is wel selectief: van één model moeten zij niets hebben, het 'model' van Augustinus en Calvijn. Dat nemen ze met termen als juridisch en westers doorlopend op de korrel. Wat de weergave aangaat, gebeurt dat vaak in de vorm van een karikatuur, maar dat verhindert niet dat door hen de gereformeerde theologie zelf voortdurend aangevallen wordt. Aan heel veel punten die ook in de gereformeerde belijdenissen aan de orde komen, is dat te zien in hun boek: de leer over de Bijbel en haar gezag, de verhouding tussen Bijbel en menselijke rede, tussen Woord en Geest, over God, zijn liefde en toorn, over verkiezing en bekering, het offer van Jezus Christus en de verzoening, over de verhouding tussen zonde en dood, genade en opstanding, over hel en eeuwige straf, over kinderdoop en volwassendoop, over vrouw en ambt, over charismatische gaven en genezing. Vaak komt in de onschriftuurlijke opvattingen over deze zaken de tegenstelling tussen de 'juridische' benadering en het denken vanuit de liefde terug.

In welke traditie staat het boek? Pinnock is baptist en Brow anglicaan. Behoudende elementen komen samen met vrijzinnige ideeën, baptistische elementen gaan een partnerschap aan

met arminiaanse gedachten. Het is een mixture, vindingrijk bijeengebracht in een conceptie van 'creatieve liefde'. Maar als geheel antigereformeerd en typisch vrijzinnig in het verzet tegen de gezonde leer van het Evangelie. Kortom: met alle

waardering voor de goede elementen een slecht en gevaarlijk boek. Veel mag ons aan de 'evangelischen' verbinden. Maar als dit de evangelische theologie van de nieuwe eeuw moet worden, zal dat wat ons scheidt, alleen maar versterken.

N.a.v. Clarck H. Pinnock en Robert C. Brow, ONTKETENDE LIEFDE. EEN EVANGELISCHE THEOLOGIE VOOR DE 21STE EEUW, uitg. Ekklesia, Gorinchem 2001, 213 pag. ISBN 90-75569-22-X. Prijs € 14,90.